

PREDSTAVUJEME MESTÁ A OBCE NOVOHRADU

NOS Lučenec v rámci monitoringu miest a obcí regiónu uvádza cyklus „Predstavujeme mestá a obce Novohradu“. Ide o reportáže zamerané na oblasť miestnej kultúry. Pokračujeme obcami: Lupoč a Praha

„Šesť km od Prahy a neďaleko Paríža!“. Takto domáci označujú polohu svojej obce. Pre vysvetlenie tým, ktorí by takéto súradnice márne hľadali, Praha je obec za Lupočou a Pářiš je kopec smerom na Polichno.

História: Prvá písomná zmienka je z roku 1499 ako **LwPOCH**. Obec vznikla asi v 14. storočí, lebo prvé cirkevné zmienky pochádzajú z rokov 1333 a 1374. Osada LwPOCH bola založená počas pôsobenia Tomáša Lučenského. Zemepánom bol Žigmund Lossonczy. V roku 1548 bola obec vo vlastníctve Štefana Lossonczyho VI. a po jeho smrti sa stal zemepánom Lupoče Žigmund Forgáč. Obec patrila pôvodne Haličskému panstvu, neskôr hradnému panstvu Šomoška.

Názov Lupoč je odvodený od jej zakladateľov. Títo boli rúbarmi dubových lesov, z ktorých lúpali kôru a preto boli pomenovaní "lúpačmi". Podľa povery, vraj obec založilo sedem bratov, ktorí sem prišli lúpať kôru zo stromov a vedľa potoka si urobili skromné obydlia - koliby.

Významnou pamätihodnosťou obce je murovaná **zvonica**, postavená v 17. storočí na mieste pôvodnej. Drevená časť zvoničky bola postavená v roku 1886 s 3 zvonmi. Jeden **zvon** je z r. 1886 (kultúrna pamiatka) a dva sú z roku 1921, obec ich získala z Brna, počas pôsobenia učiteľa Jozefa Máteja. Nápis na tráme zvonov:

TÚTO ZVONICU DALA VYSTAVAŤ LUPOČSKÁ OBEC ZA RICHTÁRA KOKAVEC DYURA, REČNÍKA KOPOREC ONDRA.

TENTO VRCH ROBIV JOZEF MLINÁR SPANŠŤINI ROKU 1886.
PDP

Ďalšou pamätihodnosťou obce je jedna z najstarších **trafostaníc** v regióne, postavená bola v roku 1931 a dnes vyzerá ako nová.

Lupočský zvon a trafostanica

V roku 1696 bola na okraji lesa s názvom Vinný vrch pri Lupoči, v lokalite Antolík, postavená kaplnka sv. Antona Paduánskeho. Pri nej postavil Ján Forgáč v roku 1753 pustovňu. Neskôr obidve stavby schátrali. Údajne obyvatelia kaplnku rozobrali, aby postavili kostolík na mieste, kde sa dnes nachádza kríž v cintoríne, stavba sa však nikdy nerealizovala.

Prvý pečaťný obraz pochádza z roku 1773. Podľa záznamov v obecnej kronike, sa v roku 1844 robili vykopávky na Pohanskom vrchu, kde boli objavené bronzové predmety a hlinené nádoby. Nálezy boli uložené v Národnom múzeu v Budapešti. V dokumente z roku 1860 sa uvádza, že v chotári obce je vodný mlyn vo vlastníctve grófa, Jozefa Forgácha. Mlelo sa na mlynských kameňoch a od roku 1933 ich nahradili oceľové valce na elektrický pohon. Posledným mlynárom bol Ján Piecka.

Lupoč je rodiskom viacerých významných osobností:

MUDr. Juraj Križo (1.1.1915 Lupoč), študoval na LF Karlovej univerzity, promoval na UK v Bratislave. Až do odchodu na dôchodok pracoval ako lekár vo zvolenskej nemocnici. Ako dôchodca sa odsťahoval k príbuzným ...

Pokr. zo str. 1 ... do Hrnčiarskych Zalužian, kde umrel a je tam aj pochovaný.

Prof. PhDr. Jozef Mátej, DrSc., (*21. 8. 1923 Lupoč - +2. 7. 1987 Bratislava), slovenský pedagóg, univerzitný profesor. Pôsobil ako riaditeľ gymnázia v Jure pri Bratislave, od 1953 na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave a v r.1971-86 bol vedúci Katedry pedagogiky FF UK. Prednášal všeobecnú a porovnávaciu pedagogiku, didaktiku, teóriu výchovy, dejiny školstva a pedagogiky. V tomto roku si pripomenieme 90. výročie narodenia.

Prof. RNDr. Ondrej Strečko, CSc. (*25.3.1928 Lupoč - +2.1.1991 Prešov), pedagóg, matematik. Pôsobil ako asistent na VŠLD vo Zvolene a na UPJŠ v Prešove, v rokoch 1970-80 ako prodekan a od r. 1980 dekan.

Prof. PhDr. JÁN MATEJČÍK, DrSc. (*18. 7. 1933 Lupoč - +5.1.1997 B. Bystrica), pedagóg, vysokoškolský učiteľ a jazykovedec. Od r. 1964 pracovník katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici, v r. 1966-1970 vedúci katedry, v r. 1969 prodekan, v r. 1970-1983 dekan Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. V r. 1963-1966 predseda pobočky Združenia slovenských jazykovedcov pri SAV v Banskej Bystrici. Za vynikajúcu prácu získal v roku 1983 štátne vyznamenanie. Z diel: *Lexika Novohradu, Lexikálne fragmenty z Novohradu...* V tomto roku by oslávil 80. výročie narodenia.

Doc. RNDr. Ján Halgaš, CSc. (nar. 8. 12. 1948), chemik. Od r. 1972 nastúpil ako vysokoškolský pedagóg na UK v Bratislave, v r. 1980-81 pôsobil na University of Ottawa v Kanade a po návrate sa vrátil na UK.

Juraj Koporec (*6.2.1933), vyšší dôstojník Československej armády, pilot nadzvukového bombardéra.

Július Kokavec (*7.8.1931 - +9.12.1989 Dolný Kubín), novinár, prekladateľ. Pôsobil ako redaktor v redakciách *Smena* a *Naše vojsko*.

Divadelné predstavenia sa hrávali na významné sviatky, a to na Veľkú noc, Vianoce a na tzv. Lupočskú hostinu. Prvá divadelná hra mala premiéru v roku 1922 v bývalej ev. a.v. škole a mala názov „**Ako to bolo?**“ Ako herci sa predstavili – Ján Kokavec, Mária Svoradová, Mária Petrusová a d. Nasledovali ďalšie hry: *Ďuro ide na svadbu, Kamenný chodník, Strýdža spod hája, Strašidlo,*

Ženský zákon, Rozmajrín a i. Okrem divadelných hier sa hrávali aj veselohry-kabarety, v ktorých sa najčastejšie ospevovali občania v humorných scénkach, napr. „*Kto má nádchu abo kašel my mu dobre radíme, nech on chodí vyzlečený v daždi popri dedine*“. Divadlá viedli najmä miestni učitelia: Mátej, Šolc, Slosiar, Cífer a d. V roku 1935 lupočská mládež zahrala v prvú Trojičnú nedeľu divadla „*Dedinské pytačky*“ a „*Sluha dvoch pánov*“. V júni 1947, pri prvej posviacke kríža, zahrala rím.kat. mládež divadelnú hru „*Doláres*“. Divadlo nacvičil kaplán Lučiviansky a hrali v ňom: Ondrej Strečko, Juraj Čeman, Elena Drozdová, Mária Svoradová a d. V roku 1957 bol založený ochotnícky div. krúžok „Mladosť“ a už na Vianoce sa predstavil hrou „*Kristína*“. Pod vedením učiteľky Končošovej odohral aj výbor žien jednoaktovku „*Diabol v raji manželskom*“. V roku 1962 nacvičil Tibor Končoš s požiarnikmi hru „*Po dvadsiatich rokoch*“. Pavel Svorad získal diplom za najlepší herecký výkon v hre „*Na chvoste*“ na okresnej súťaži.

Kino sa začalo hrať od 16.6.1955, kedy obec dostala premietací stroj, najskôr menší a o rok už 16 mm.

Ukážky lupočského nárečia:

O liečivej studničke

To ti vravím, že starí ľudia to držali... Na Lupoči držali túto – Srniec berie – tedi tan, berú vodu z nej do horárni. A Prádžaňa, tí držia Pod Bartalovím tú...

Hostáva... to len ľudia spravili na hostavo... To bolo tak ako vo Vernárde...

O tomto – o tej hostavej stuňički len to vien, ako ti vravím. Lebo sa horári, čo tan boľi, tí sa hňevali na ľudí, čo tan chodeli, lebo oni to štade spotrebuvali. To ani v lete ani v zime nĕmzlo ňigda, ešĕ aj potok dolu delako – ešĕ ani ten ňezamzrou, bola teplá voda a hádan aj teraz...

(rozprával Juraj Kanát, nar. 30.3.1915, rozhovor bol nahraný 15.7.2000)

Uvareli poliouku krompľovú, slatkú...

Uvareli poliouku krompľovú, slatkú. A mama zo sestrou – Haliči bola súkená tovarňa – tak tie tan robeli. No a mi zme in taňiesli obed f kantički, z bratom Paľom. Ja son išou poľa ňeho, aľe chľeba zme ňeňiesli, lebo zme hádam tedi ňimali chľeba. No a ta zme tašli štato dolu pomedzi zeme, tam boľi agáče, mali aj koreňe tuvo, no aj bratovi Paľovi sa bola noha zakvačela za tem korem, no tak dolu bruchom spadou,

tak rozľiau tú poliouku. Frklo het. No aľe mi zme ľem zato tašli k ňim, oni už boľi pred fabrikou obe, čakali nás, mama aj zo sestrou, s tou Katkou Aláčkou. No mi tam prídeme a už takí smútni. A ste vraj zaveľa, deti! – mama takto. Zaveľa, no. Sa mi vraj noha zakvačela za agáčovi korem, tak son spadou, tak son poliouku... No bitange vraj prašivie! – mama povedali takto...

(Výber z príhody, ktorú 1.5.1991 rozprával vtedy osemdesiatročný Ján Plachý)

Od 5.12.1934 viedol kroniku „Pamätnú knihu obce Lupoč“ Cyril Boddický, učiteľ. Niektoré zvyky sú v obecnej kronike takto zaznamenané:

☞ „Veľa mnohokrát bolo tomu tak, že deti sotva dokončili ľudové školy, už ich rodičia začali páriť“. Hovorievali: „*Nech si vraj od mladi hneď na seba zvykajú*“.

☞ Máje stavali dievčatám na Turíce.

☞ Na Smrtnú nedeľu sa nosila po našsky tzv. „Váľuja“ – to jest smrťka, ktorú niesli dievčatá na kole stoknutú za dedinu na cintorín. Tuná ju spálili za zvukov všelijakých piesní. Táto „váľuja“ bolo urobená zo šúp a slamy a oblečená do kroja. Niesli ju cez dedinu a spievali: „*Váľuja, váľuja, za koho tá dáme? Za Janka Hornyho, veď ho radi máme*“. (Tento zvyk bol, podľa pamätníkov, v obci posledný raz okolo r. 1930).

No šeci naraz – ako Lupočania.

Toto prirovnanie je uvedené aj v Slovenských prísloviach, porekadlách a úsloviach od Adolfa Petra Záturckého, na str. 542. Úslovie vzniklo vraj podľa toho, že obyvatelia Lupoče robili všetky práce (napr. žatvu) spolu a v jednom čase.

Súčasnosť: Lupoč má 230 obyvateľov a patrí do mikroregiónu Novohradské podzámčie. Starostkou obce je od roku 2006, **Božena Petrusová**.

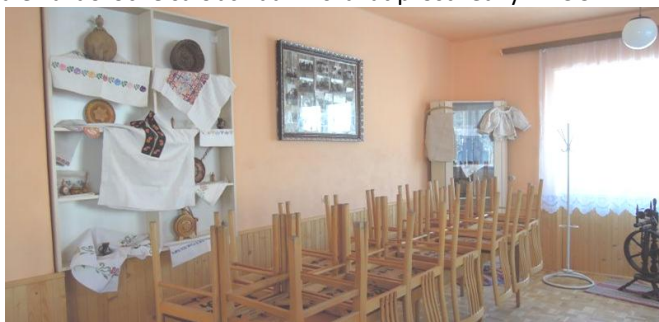
Obecný úrad má sídlo vo veľkom **kultúrnom dome**.

V týchto priestoroch sa nachádza knižnica, zrekonštruovaná zasadačka, sála s kapacitou cca 100 miest. Pri vstupe do sály je každému hneď jasné, že má dobrého gazdu, či skôr gazdinú. Je celá vynovená, nové maľby a osvetlenie, zrekonštruovaná podlaha a pekné javisko. Vo väčšine kultúrnych domov je problémom vykúrenie priestraných a vysokých sál, no v Lupoči to vyriešili originálne. Postavili dva krby - pece, na každej strane jeden a sú spokojní. Tretí krb umiestnili aj do vestibulu.

Okrem toho sa im podarilo v rámci projektu „Ako žili“ zriadiť pamätnú izbu, na ktorú získali príspevok od poslancov BBSK, ale každoročne sa obci darí získavať prostriedky z VÚC .

Je toho oveľa viac, čo sa deje v Lupoči, preto všetky potrebné informácie sú uverejnené na webovej stránke obce – www.lupoc.sk. Veľmi prehľadne opisujú svoje aktivity, po jednotlivých rokoch v časti „Čo sa už stihlo...“, ale taktiež informujú aj o rôznych projektoch, posielajú ich viac než dosť, niektoré boli podporené, iné nie. Projekt nazvaný „**Živá kronika obce Lupoč**“ podporilo MK SR a výsledkom bolo vydanie CD nosiča v roku 2011, na ktorom sú zaznamenané zvyky, povery a príbehy nahovorené v lupočskom nárečí. Zaujímavý názov mal ďalší projekt „**Vo dne v noci k Tebe volám**“ a tiež bol úspešný, podporilo ho Ministerstvo kultúry SR a obci sa podarilo ochrániť kultúrnu pamiatku výrobou kovaných mreží do okenných a dverového otvoru. Tých projektov a pochopiteľne, úspešných je naozaj veľa. Ešte spomeniem aspoň jeden, taktiež so zaujímavým názvom „**Ako to bolo**“ alebo **ako to bude...**, podporený bol z Nadácie SPP, Dedičstvo regiónov a podarilo sa obnoviť tradíciu ochotníckeho divadla

v obci. Ak navštívite Lupoč, hneď vám padne do oka nová autobusová zastávka, atraktívna je vďaka drevenej soche „lúpača kôry“, vyrobili ju v roku 2009 z prostriedkov BBSK.

Obcou preteká Polichnianský potok, je úhľadne regulovaný a vedľa potoka, pri zvonici, sa nachádza ihrisko pre všetky vekové kategórie.

Zaujímavá je najmä **šachovnica** pre seniorov na skale, ale je tam sieťová preliezačka, hojdačka, šmýkačka pre najmenších a stolnotenisový stôl.

Táto obec má monitorovací kamerový systém, ktorý chýba nielen vo väčších obciach, ale ani niektoré mestá ho ešte nemajú. Obecnú kroniku vedie od roku 2007 **Eva Šárkanová**, na OÚ majú uložené ešte dve staršie kroniky. V tej najnovšej sa nachádzajú ilustrácie **Janky Gašparovskí**. Jej tvorba bola ocenená na Sneme Združenia miest a obcí Novohradu za víťazstvo v súťaži o logo Novohradu.

Lupoč - Janka Gašparovskí odovzd. ceny na sneme ZMON za logo

V obci organizujú viaceré podujatia, ako MDŽ, Deň matiek, stavanie a búranie mája, mesiac úcty k starším, Mikuláš a Silvester. Najväčším podujatím je „**Lupočská hostina**“, koná sa pravidelne na „posviacku“, teda predposlednú augustovú nedeľu.

V roku 2007 zorganizovali stretnutie rodákov. Až dvakrát navštívili Lupoč z Veľvyslanectva Kirgizskej republiky vo Viedni, v roku 2008 Rina Prijivoit a o dva roky neskôr Lidia Imanalieva.

V roku 2010 začala skupina nadšencov hrať divadlo a dali si názov „**Lupočská divadelnícka mládež STRAŠIDLÁ**“. Vedie ich **Mgr. Mirka Kaňuchová**. Začali s veselohrou na motívy hry *Strašidlo* od Ferka Urbánka, premiéru mala v roku 2011. O rok neskôr to bola hra *Verejné tajomstvo*.

Pred obecným úradom sú umiestnené dve informačné tabule, jedna je staršia a druhá novšia, dôležité však je, že informácie na nej, sú aktuálne.

Lupoč je lákadlom aj pre turistov, nakoľko sa tu nachádza viacero prírodných zaujímavostí.

Prvou je najväčšia jaskyňa pri Lučenci, nazvaná „**Lupočská nora**“.

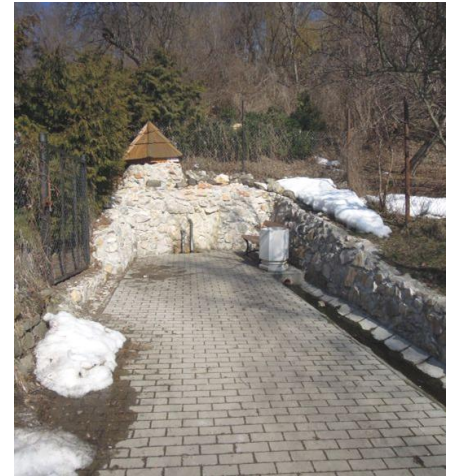

Celková dĺžka zameraných priestorov jaskyne je 54,5 m a najväčšia zistená hĺbka je 20,5 m. Prvý jaskynný otvor bol preskúmaný Štátnou ochranou prírody SR Banská Bystrica, pracovisko Rimavská Sobota dňa 18.5.2001 RNDr. Ľudovítom Gaálom, Ladislavom Iždinským a Jaskyniarskym klubom SMOP a Ing. Františkom Radingerom z Lučenca. Názov jaskyne bol odvodený zo skratky mien objaviteľov (NOciar –RADinger). Ďalšie dve menšie jaskyne majú názvy „**Petruska**“ (podľa spoluobjaviteľa a obyvateľa Lupoče Jána Petrusa) a „**Voňačka**“. Priamo v strede obce sú umiestnené turistické smerovky a cez Lupoč vedie značková turistická trasa - červená značka.

Studnička pod názvom „**Srncovka**“ sa nachádza na hornom konci obce.

Striešku tvorí drevený prístrešok a okolie je priam vzorovo upravené. Posedieť a oddychnúť sa dá na lavičke.

V už spomínanej zvonici žijú chránené netopiere veľké.

V obci ešte nedávno existovala súkromná prevádzka na výrobu cirokových mediel.

Maliar, **Juraj Čeman**, je rodákom a jeho obraz obce bol uverejnený aj na prvej strane kalendára pred pár rokmi, podľa predlohy, ktorá je namaľovaná v obecnej kronike.

Na území obce pôsobia okrem divadelníkov aj dve združenia. Dobrú činnosť vykazuje OZ Pod Skaličkou. Poľovnícke združenie pod názvom „**Páriš - Lupoč**“ bolo založené v r. 1995, predsedom je Ing. Gembec.

V roku 2001 vydal Obecný úrad v Lupoči publikáciu pod názvom „**LUPOČ Monografia obce**“, autorsky ju spracoval PhDr. Jozef Drenko a kol. V roku 2003 vydala FF UMB v Banskej Bystrici knihu pod názvom „Nárečie Lupoče. O dialekte severozápadného Novohradu“, autorkou je PhDr. Zuzana Bohušová, PhD.

A na záver. Čo trápi starostku Lupoče asi najviac, to je cesta, dala by sa nazvať asi tak, ako skoro všetky cesty na Slovensku „samá jama“.

Zdroj: PhDr. Jozef Drenko a kol. „LUPOČ

Monografia obce (2001), www.lupoc.sk

Kultúrno-historický kalendár 2013 – ročenka NOC

História: Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1573 pod názvom **Praga**. Ale obec je pravdepodobne staršieho pôvodu, mohla vzniknúť v 15. stor., v čase bojov Jiskrových vojakov. Títo mohli mať na území dnešnej dediny obdobný vojenský tábor pred bitkou pri Lučenci (1451), ako ho mali na území Českého Brezova. Pôvod názvu *Praha* je vysvetľovaný viacerými spôsobmi. Údajne súvisí s vypaľovaním krovín na pasienky, čím vznikali tzv. „pražoviská“. Podľa inej legendy ju založili Husiti, ktorí utiekli z okolia Prahy, z Českých zemí, pred prenasledovaním. Aby im novozaložená dedina pripomínala rodnú Prahu, pomenovali ju tak.

Dnešný názov obce Praha je od roku 1808. Patrila Haličskému panstvu. Zemepánmi obce boli v roku 1548 Lossonczyovci a v roku 1598 ju vlastnil Žigmund Forgách.

Najstaršou kultúrnou pamiatkou obce je **márnica** postavená v roku 1786. Nachádza sa na miestnom cintoríne a na dverách je latinský názov: "AE DIE ICAVIT IUVANTE DEO SM: ROJKO ANO 1786 DIE I AP" (Postavil na radosť Božiu 1. apríla 1786). Táto zrubová stavba so zachovanými pôvodnými konštrukčnými prvkami je hodnotným dokladom ľudovej architektúry, ojedinelým svojho druhu.

Kostol ev. a.v. klasicistický bol postavený v roku 1856 a vysvätený na sviatok Petra a Pavla. Veža kostola je vysoká 27 m a obec je často označovaná ako „**Praha s jednou vežou**“ v porovnaní s „**Prahou - stovežatou**“, ktorú takto prvýkrát pomenoval spisovateľ Jozef Hormayer zač. 19.st. V strede oltára je obraz Krista v Getsemanskej záhrade. Kazateľnicu z pol. 19. st. zdobia amatérske maľby a predstavujú štyroch evanjelistov (Matúš, Marek, Lukáš a Ján). Organ bol zadovážený v roku 1927. Malý **zvon** odfliaty v roku 1649 je zložený v kostole pri kazateľnici. Pri vstupe do kostola je umiestnená **pamätná tabuľa** s nápisom „Hlavné mesto ČR Praha v roku 2009 prispelo na opravu kostola“.

Vzácnou pamiatkou je **kalich**, ako husitský symbol, pochádzajúci z 15. stor. si obec starostlivo opatruje. Najstaršia pečať obce je z r. 1771, pečaťný obraz tvoria odvrátený lemeš a sklonené čerieslo po obidvoch stranách sprevádzané pšeničným klasom. Z historickej predlohy vychádza aj erb obce, ale dopĺňa ho kalich.

Ochotnícke divadlá sa hrávali najskôr v škole. Prvú divadelnú veselohru „**Kubo**“ odohrali na Veľkú noc v roku 1923, s druhou hrou „**Hrob lásky**“ sa predstavili na Vianoce. Zo zisku z predstavení si za pomoci učiteľa Andreja Benediktiho urobila mládež javisko a kulisy. Nasledovali ďalšie hry, ktoré hrávali pravidelne na Vianoce a na fašiangy. V roku 1952 bola zriadená Osvetová beseda a po odovzdaní KD sa v ňom začala organizovať kultúrno-osvetová činnosť. S výstavbou **kultúrneho domu** sa začalo v roku 1957, do užívania bol slávnostne odovzdaný 28. mája 1961.

V minulosti sa dodržiavali viaceré zvyky. Na svätého Mareka (25. apríla) sa sadia uhorky. Na Žofiu (15. mája) sa sejú konope. Na Turíce sa stavali máje. Podrobne sú opísané svadobné zvyky. Zväč bol mládenec, ktorý pozýval na svadbu a v jednej ruke mal krčah s pálenkou, v druhej držal palicu s bielou stuhou, táto sa volala „fokoš“. Keď sa prinášali na stôl svadobné jedlá, každé pripovedali, napr. kapustu takto:

„Teraz vám prinášame jedlo, nebárs dobre vychladlo, je to masťná kapusta, neoparte si ústa.

Lebo ktorý sa oparí, sebe si zle nadobári, bude dúchať do varecí ako kamarát do tekvice.“

V nárečí sa namiesto koncovky „l“ v slovesách používala koncovka „u“, napr. chodeu, noseu, koseu (*Ako robeu, tak sa mau*).

Vlastnú kroniku si obec začala písať od roku 1926 a kronikárom bol učiteľ, Gustáv Ružek. V roku 1933 bol za obecného kronikára zvolený učiteľ Július Deraj.

Prítomnosť členov vlády v Lučenci, na okresných dožinkových slávnostiach, v roku 1926, využili obyvatelia Prahy a vyprosili si pomoc na stavbu vodovodu. Postavené boli dva vodojemy a vodovod bol daný do prevádzky v roku 1929 a čo je zaujímavé, slúži dodnes. Patrí medzi najstaršie obecné vodovody na Slovensku. Zásľuhu na vybudovaní mal učiteľ a kronikár Ružek.

V minulosti sa na hornom konci obce, za budovou školy, nachádzala kováčska vyhňa a oheň sa rozduchoval koženým mechom ťahaným ručne. Neskôr remeslo zaniklo a vyhňa je v rozvalinách, len múry po nej zostali.

Slávne obdobie v histórii obce pripomínajú športové akcie. Dňa 9.4.1971 sa konal futbalový zápas I. ligového mužstva **Slavia Praha** s domácim klubom ...

Pokr. zo str. 5... Družstevník Lupoč-Praha. Slávnostný výkop urobila speváčka **Hana Zagorová**. Nechýbal ani Panenka. Ďalšie futbalové stretnutie bolo 2. 9. 1976 s účastníkom I. celoštátnej ligy Bohemians ČKD Praha. Iným podujatím bola v roku 1980 cykloturistická jazda *Praha pri Lučenci – Praha hlavné mesto*, na počesť Československej spartakiády a trasa bola dlhá takmer 600 km.

Začiatky družby siahajú do obdobia vzniku ČSR. Česi vtedy prichádzali na Slovensko, lákadlom bolo práve meno obce – Praha. Uverejnené boli viaceré články v tlači (Rudé právo-1967, Sme-na-1971), rozhlasové (Dvaja na jednej vlne-1968) a televízne relácie. Delegácia obce Praha bola v dňoch 4.-7. júna 1968 prijatá primátorom hlavného mesta Prahy. O viac ako rok, 30. augusta 1969 zavítal do obce osobne aj vtedajší primátor hlavného mesta.

Súčasnosť: Praha patrí do mikroregiónu Novohradské podzámčie a má 90 obyvateľov. K obci patria osady: Dielec, Dolina, Mučiská a Pražský mlyn

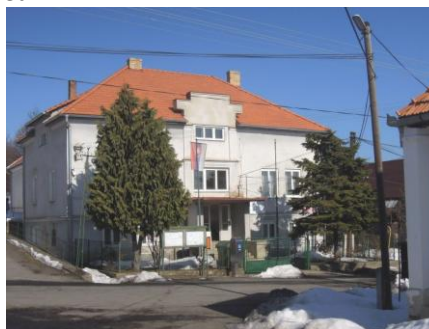
Starostom obce od roku 1994 je **Ján Karman**. Jeho zásluhou boli obnovené styky s „veľkou“ Prahou, hlavným mestom ČR. Rok 1998 bol pre obec výnimočný, nakoľko viacročná snaha v znamení kontaktu „Praha s Prahou“ bola úspešná a družobné vzťahy sa podarilo obnoviť. Dlhoočakávaná návšteva sa uskutočnila 9.1.1998 a stretnutie vtedy odvysielala aj televízia Markíza. Nasledovali viaceré výmenné akcie či dary hlavného mesta, akým bola v roku 2000 cisternová automobilová striekačka. Neskôr finančný dar na rekonštrukciu kostola v hodnote 1 800,- eur.

Na druhej strane, obyvatelia obce Praha sa zachovali naozaj partnersky a na škody spôsobené povodňami vo „veľkej“ Prahe, v roku 2002, vyzbierali až 30 000,- Sk.

Pred pár rokmi existovalo unikátne autobusové spojenie Praha-Praha, spájajúce obec Prahu s hlavným mestom ČR, ale po ťažkej havárii na 9. krížoch sa už neobnovilo.

Obecný úrad sídli v budove **kultúrneho domu**, na jeho rekonštrukciu získali z Programu Obnovy vidieka 33 000,- eur.

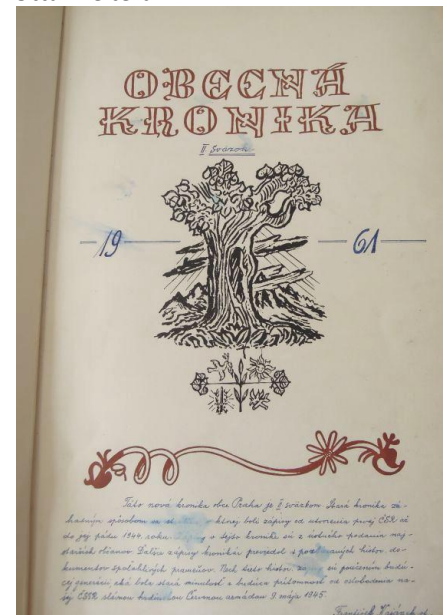
Rovno oproti sa nachádza dom, v ktorom obec plánuje čoskoro zriadiť tzv. **Múzeum husitského a bratrického hnutia**. Niektoré zbierkové predmety budú pochádzať až z Tábora. Obci sa každoročne darí získavať finančné prostriedky z VÚC.

Aj v takejto malej obci sa usporadúvali viaceré podujatia, najmä fašiangy či silvester. Dnes je to predovšetkým slávnosť v obci, posviacka a koná sa na Petra Pavla. V apríli 2004 sa uskutočnila výnimočná akcia. Osemnásť turistov sa rozhodlo prejsť pešo, teda po vlastných, zo slovenskej Prahy do českej Prahy. Nápad sa zrodil v hlave Tomáša

Medvéša v Lučenci. Pochod bol úspešný, trval 18 dní, až kým neprišli do svojho cieľa.

Od roku 1972 začal kroniku písať Ján Karman. **Obecná kronika** je zodpovedne vedená a okrem nej, sú na úrade uložené ešte dve kroniky, jedna vedená od roku 1961 (kronikár František Kajánek) a jedna školská. Podľa slov starostu, im ju darovala priateľka speváka Otta Weitera.

V obci pôsobí **OZ Praha sebe**, predsedá mu Alena Marčoková. V chotári má svoj revír poľovnícke združenie pod názvom Praha.

Prírodnou zaujímavosťou je prameň zvaný „**Teplica**“, na ktorý je napojený obecný vodovod. Ale prameňov či studničiek je v chotári niekoľko. Cez obec prechádza značková turistická trasa – červená značka.

V roku 2002 vydal Obecný úrad prvú publikáciu pod názvom „**PRAHA s jednou vežou**“, ktorú zostavili Mária Adamová a Ján Karman.

Obec momentálne nemá vlastnú web stránku, ale podľa slov starostu, by ju mali mať už v máji tohto roku. Táto obec by si rozhodne zaslúžila viac pozornosti od štátu, pretože je jediná. Samotný názov obce ju doslova predurčuje k tomu, aby mohla byť lákadlom či atrakciou pre turistov, ktorí chýbajú nielen v Prahe, ale aj v celom Novohrade. Stačilo by tak málo, veď len orientácia na „bratov“ Čechov je obrovský potenciál, ktorý nevyužívame a pri tom nepotrebujeme nič nové vymýšľať, všetko je už historicky dané, napr. aj známou Bitkou pri Lučenci... **Pokr.str.7**

*Pokr. zo str. 6 ... a obcami, ktorých dnešné názvy súvisia s jiskrovským obdobím. Lebo ešte aj dnes, 85 rokov od vydania knihy Vladimíra Polívku: LUČE-NEC A KRAJ NOVOHRADSKÝ (1928), by turista veľmi ťažko hľadal to, na čo tento obdivuhodný autor, už vtedy, hneď v úvode, na str. 7, upozorňoval: „**Dnes mnohý návštevník nášho kraja a mesta pripomína si onen historický okamih a zrakom hľadá stopy bývalej slávy ... No, márne.***

V samotnom Novohrade, ale aj v celom regióne, existuje viacero združení či spolkov, ktoré sú zamerané na turistiku, len samotný turista to akosi slabo pociťuje. Problémov je určite viac. Vyhovárať sa na financie či krízu, to vždy obstojí na papieri, ale v teréne odradí turistov.

Zdroj: Mária Adamová - Ján Karman: PRAHA s jednou vežou (2002),

Ľudia-roky-udalosti

Mária Adamová:

„Regionálna história ma zaujala už počas štúdia na gymnáziu“

Archivárka, publicistka, autorka regionálnych publikácií, kronikárka mesta Lučenec **Mária Adamová** rod. Veselá, sa narodila 1. 4. 1948 v Lučenci. V r. 1963-66 navštevovala SVŠ B. S. Timravy v Lučenci, maturovala v triede prof. Jána Zvaru. V r. 1970-73 vyštudovala popri zamestnaní archívnictvo na Strednej knihovníckej škole v Bratislave. V r. 1966-68 pracovala ako administratívna pracovníčka na ONV v Lučenci. V r. 1968-2008 pôsobila ako archivárka v Štátnom okresnom archíve (ŠOKA) v Lučenci, z toho v r. 1991-2007 ako jeho riaditeľka. Od r. 2012 je kronikárkou mesta Lučenec.

Mária, prezrad' prosím, našim čitateľom, ako si sa dostala ku knihovníctvu a archívnictvu?

Archívnictvo je úzko späté s knihovníctvom a naopak. Regionálna história ma zaujala už počas štúdia na gymnáziu. Profesor Štefan Rusnák vedel veľmi pútavo rozprávať o minulosti mesta, ako aj regiónu. Nikdy som si však nemyslela, že tento záujem ma poznamená na celý život. K archívnictvu som sa však dostala úplne náhodou. V štátnom archíve som začala pracovať v r. 1968. Po počiatočnom nevelkom záujme o tento druh práce, som si postupne vybudovala vzťah k regionálnej histó-

rii a jej prameňom – archívnym dokumentom, osvete, vedeckej a publikačnej práci. Pochopila som, že v archívnych dokumentoch je nekonečný zdroj informácií a stačí sa im len venovať a zužitkovať ich v publicistických prácach sprostredkujúcich archívne dokumenty širšej verejnosti. Jazykové znalosti, najmä aktívna znalosť maďarčiny, mi umožnili hlboko vniknúť do tajomstiev našich predkov.

V podstate si celý svoj pracovný život prežila v Štátnom okresnom archíve v Lučenci. Ako sa ti tu začínalo?

Áno, začínala som tu ako radová archivárka a v rokoch 1991-2007 som bola jeho riaditeľkou. Do r. 1990 bol mojím riaditeľom promován historik Ivan Červenák, ktorý bol pre túto funkciu veľmi fundovaný. Pomáhal mi zorientovať sa pri správnom výbere archívnych dokumentov, hodnotiť ich obsah, informačnú sýtosť, pôvodnosť, závažnosť informácií a jedinečnosť obsahu. Vždy mi zdôrazňoval, že nedbanlivosť a podceňovanie starostlivosti o úradné písomnosti sa považuje za prejav nekultúrnosti a odbornej nespôsobilosti pracovníkov úradov, pretože archívne dedičstvo je súčasťou kultúrneho dedičstva SR. Počas 40 rokov strávených v štátnom archíve som vypracovala množstvo tematických súpisov archívnych dokumentov, ktoré uľahčujú prácu bádateľom v oblasti regionálnych dejín. Záslužnú prácu som vykonala aj na poli predarchívnej starostlivosti, kde som zachránila mnoho cenných archívnych súborov, ktorým hrozilo zničenie. Fondy štátneho archívu boli dlhé roky v nevyhovujúcich priestoroch, kde vlhli a plesnivali. Bolo treba nájsť urýchlené riešenie na ich záchranu. Bádateľov sme zo začiatku mávali veľmi málo, vo zvýšenom počte začali bádať až po r. 1997, keď sme sa už presťahovali do nových priestorov. Najväčší záujem bol o históriu mesta, dejiny školstva v Novohrade, dejiny spolkov v Lučenci, dejiny gymnázia a stredných škôl na území mesta, dejiny židovstva, činnosť mestského magistrátu, atď.

Pokr. str. 8

Blahoželáme:

Igorovi KOVAČOVIČOVI
k významnému životnému jubileu.

I. Kovačovič a P. Bútor

Folklorista, tanečník, choreograf, kultúrno-osvetový pracovník, umelecký vedúci FS PARTIZÁN, podpredseda MS, rodák a čestný občan Kokavy nad Rimavicou. Od roku 1963 vytvoril 94 choreografií pre folklórne súbory na Slovensku, najmä v Banskej Bystrici, i v zahraničí. Scenáristicky, choreograficky a režijne pripravil 15 televíznych filmov, 18 scenárov a réžii Slovenského rozhlasu. Autorsky sa podieľal na 26 publikáciách a štúdiách z oblasti tradičnej kultúry. Je zostavovateľom a spoluzostavovateľom viacerých gramoplatní a gramoplatníc s ľudovou hudbou.

Pokr. zo str. 7

Veľmi často využívali aj regionálnu tlač, v ktorej sa nachádza množstvo zaujímavých informácií z kultúrneho a spoločenského života obyvateľov mesta, ako aj z činnosti rôznych mestských inštitúcií.

V r. 1991 si sa stala riaditeľkou ŠOKA v Lučenci. Čo všetko sa ti z tejto pozície podarilo naplniť?

V r. 1995 po dlhých peripetiách som úspešne prekonala mnohé prekážky prameniace z priestorových problémov a za pomoci Ministerstva vnútra SR a Okresného úradu v Lučenci som sa zaslúžila o adaptáciu objektu, ktorý je dnes využívaný pre dôstojnú úschovu významnej časti písomného kultúrneho dedičstva Novohradu. Vzácné archívne dokumenty sa dostali do suchých a priestranných depozitov s modernými posúvacími regálmi. Pracovali sme len štyria, z ktorých bola pani Oľga Szilágyiová mojou dlhoročnou kolegyňou a na ktorú bolo v práci vždy veľké spoľahnutie.

Pristavme sa teraz pri tvojej bohatej publikačnej činnosti.

Nechcem vymenovať všetky svoje publikácie, no môžem smelo povedať, že je ich viac ako 30. Okrem toho som aj spoluautorkou viacerých titulov kníh. Odbornými článkami som prispievala do rôznych novín a časopisov a navrhla som množstvo obecných symbolov pre obce Novohradu. Svoju prvú monografiu som napísala pre obec Dobroč. Medzi najnáročnejšie však patrila monografia obce Mučín pre ťažko dostupné archívne dokumenty. Za najvýznamnejšiu publikáciu považujem „Opatová v zrkadle storočí“ a to preto, lebo srdcom i dušou som Opatovčanka. Moja doteraz posledná publikácia z r. 2013 „Ostali len spomienky“, je voľným pokračovaním histórie Opatovej v spomienkach ešte žijúcich Opatovčanov, ktoré sú veľmi vzácné a pozoruhodné. Bolo by hriechom, ak by sme zabudli na myšlienkové bohatstvo minulosti, na statočnosť, na skúsenosti a činy našich predkov.

Čo ti v doterajšom živote najviac chýba?

Ak sa zamyslím nad touto otázkou, myslím si, že mi nič nechýba. V mojom živote som dosiahla viac ako som si predsavzala a som spokojná. V tomto roku plánujem zostaviť publikáciu „Recepty Opatovských ženičiek“,

k čomu už mám pripravený aj vzácny materiál pochádzajúci z r. 1925. V nasledujúcom roku by som chcela zostaviť knihu „Opatová na fotografiách“, kde plánujem použiť fotografický materiál z už neexistujúcich miestnych častí bývalej Opatovej. Najradšej relaxujem pri dobrej knihe s dokumentárnou hodnotou, filme a obľubujem poznávacie zájazdy. Moje životné krédo: „Včerajšok je len spomienkou na dnešok a zajtrašok je snom dneška.“

PhDr. František Mihály

Pripomíname si:

Ferenc Fellner

Pred 90-imi rokmi 14. 4. 1923 sa vo Filakove narodil veterinárny lekár –chirurg, ortopéd, oftalmológ, röntgenológ, vysokoškolský učiteľ **Prof. MVDr. Ferenc Fellner**. Ľudovú školu navštevoval v r. 1929-33 v rodnom Filakove, gymnaziálne štúdiá absolvoval v r. 1933 - 42 v Lučenci, maturoval v triede prof. Auréla Bartscha. V r. 1942-46 študoval na Veterinárnej fakulte Technickej univerzity Józsefa Náдора v Budapešti. V r. 1947-84 pôsobil ako vysokoškolský učiteľ na Veterinárnej univerzite v Budapešti, z toho v r. 1975-83 na Veterinárnej fakulte Univerzity Makerere v meste Kampala (Uganda – Afrika). Od r. 1984 žil na dôchodku v Budapešti.

Vo svojej odbornej praxi sa spočiatku zaoberal veterinárnou chirur-

giou a ortopédiou. Neskôr sa pod vedením prof. Gyulu Kómára začal venovať veterinárnej röntgenológii. V r. 1975 dostal ponuku z OSN prevziať Veterinárnu fakultu kampalskej Univerzity Makerere v Ugande. Tu potom pôsobil ako vysokoškolský učiteľ a prednášal veterinárnu chirurgiu, ortopédiu, röntgenológiu a oftalmológiu. V spoluautorstve mu vyšla publikácia *Állatorvosi sebészeti műtéttan* (Bp, 1960, 1969). Podnikol niekoľko zahraničných študijných ciest: Viedeň (1961), Sofia (1963). V r. 1991 mu Veterinárna univerzita v Budapešti udelila čestný titul univerzitný profesor. Zomrel 6. 5. 1997 v Budapešti, pochovaný je na cintoríne v obci Zamárdi pri Balatone.

PhDr. František Mihály

Prvou lastovičkou

je pravdepodobne **ZŠ Vajanského v Lučenci**. A v čom? Začala od tohto školského roku vyučovať predmet „regionálna výchova“ a je možno jedinou školou v Novohrade. Ak sa tento predmet vyučuje aj na iných školách, napíšte nám...

Podľa slov riaditeľky, pani Lacovej, vyučovaniu reg. výchovy predchádzalo založenie tzv. **Novohradskej izby**. Rozhodne je to chvályhodný krok. Žiaci takouto formou spoznávajú Novohrad a získavajú iný vzťah k svojmu regiónu. Mnohí nepoznajú významné osobnosti, udalosti či pamiatkové skvosty. Nárečie, tento náš fenomén, by sa opäť mohlo prinavrátiť.

Táto škola má toho oveľa viac, spomeniem aspoň folklórnu spevácku skupinu Zvonček, či vydávanie školského časopisu Bzučoviny. Udržujú nielen jarné zvyky, 22.3. vynášali Morenu, ale pred nedávnom, nezabudli ani na Samuela Mikovínyho.

STALO SA V REGIÓNE:

Prečo som na svete rád/rada

Celoslovenská putovná výstava výtvarných prác s protidrogovou tematikou zavítala aj do Lučenca. Verejnosti bola sprístupnená od 12. do 22. marca v Dome Matice slovenskej v Lučenci.

44. KÁRMÁNOVÉ DNI

sa organizujú už tradične, každý rok v mesiaci marec, na počesť významného spisovateľa, rodáka mesta Lučenec, **Józsefa Kármána**. Tohtoročné, 44. Kármánové dni sa začali usporiadaním okresnej súťaže v umeleckom prednese v jazyku maďarskom Mihály Tompu 7. – 8. marca. V rámci kultúrnych dní sa uskutočnili besedy so spisovateľmi aj s prezentáciami kníh, 7. marca s Péterom Aichom a 22. Marca s Ottó Farkasom. Dňa 20. marca, v netradičnom prostredí, v kaviarni Lehár vystúpili členovia Divadla Józsefa Kármána. Dňa 15. marca sa uskutočnil pietny akt kladenia vencov pri pomníku Józsefa Kármána. Potom nasledoval slávnostný kultúrny program v Dvorane Reduty, pri príležitosti 165. výročia boja maďarov za slobodu a nezávislosť z roku 1948. V programe vystúpili žiaci Základnej školy Józsefa Kármána, komorný spevácky zbor Serly, členovia Divadla Józsefa Kármána, ľudová hudba Folk Lc, detský FS Pitytang a spevák Kelemen Gábor. Záverečné podujatie sa uskutočnilo 23. marca besedou s geológom, prírodovedcom a cestovateľom Árpádom Juhászom z Maďarska.

44. Kármánové dni organizovala Základná organizácia Csemadoku v Lučenci, Oblastný výbor Csemadoku v Lučenci a BBSK - Novohradské osvetové stredisko v Lučenci.

Karol Galcsík

TOMPA MIHÁLY

V dňoch 7.- 8. marca 2013 sa konalo v Lučenci **okresné kolo celoslovenskej súťaže v umeleckom prednese poézie a prózy Mihály Tompu v jazyku maďarskom**. Vyhlasovateľom súťaže je Republiková rada Csemadoku v Bratislave. Organizátorom okresnej súťaže bolo BBSK-Novohradské osvetové stredisko v Lučenci a Csemadok Novohradský oblastný výbor. Prihlásených bolo 89 účastníkov, z toho 49 na poéziu a 40 na prózu. Súťažiacich hodnotila trojčlenná porota v zložení **P. Kerner Edit, Müller Zsófia a István Mázik**.

Výsledky súťaže – zoznam postupujúcich do celoslovenského /krajského/ predkola je uverejnený na stránke: www.nosl.sk

Karol Galcsík

Výtvarné spektrum 2013

Vernisáž Krajskej súťaže neprofesionálnej výtvarnej tvorby „Výtvarné Spektrum 2013“ sa uskutočnila **13.3.2013** vo výstavných priestoroch Múzea SNP v Banskej Bystrici. Náš región reprezentovali nasledovní autori: **Timea Mihalidesová, Pavel Ožďáni, Gizela Schneiderová, Margita Janštová, Anna Brijaková, Adela Balázsová** a OCENENÁ **Kristína Šuhajová** – cena za triptych. Do celoštátneho kola postupujú: Timea Mihalidesová, Pavel Ožďáni a Kristína Šuhajová. Výstavu môžete vzhliadnuť do 21.4.2013. **Renáta Adamová, NOS Lučenec**

Otvorenie turistickej sezóny

vo Filákovke – tri nové výstavy

Na otvorenie turistickej sezóny 2013 sa Hradné múzeum vo Filákovke pripravilo troma novými výstavami. V Bebekovej bašte sa dňa **14. marca** o 16,00 uskutočnila vernisáž dvoch výstav gemerských múzeí. Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote oslávilo v minulom roku 130. výročie svojho založenia. Pri tejto príležitosti predstavila výstava „Klenotnica Gemersko - malohontského múzea“ 130-ročnú históriu múzea od Umelecko-archeologickej výstavy Gemerskej župy z roku 1882 až po súčasnosť s dôrazom na formovanie sa zbierkových fondov. Prostredníctvom dokumentov a fotografií sa predstavil bohatý archívny materiál múzea doplnený o zbierkové predmety prírodovedného, archeologického, historického, etnografického a výtvarného fondu. Najzaujímavejším súborom zbierkových predmetov bola ukážka zbraní vojnových období 18. až začiatku 20. storočia z prvej stálej expozície z roku 1913. Výstavu otvorila **PhDr. Oľga Bodorová**, riaditeľka GMM. Banícke múzeum z Rožňavy otvorilo na hrade výstavu pod názvom „**Rožňavské cechy**“. Mesto sa po definitívnom úpadku baníctva stalo v 18. storočí významným remeselníckym strediskom, v ktorom pulzoval čulý cechový život. Cieľom výstavy bolo podať prehľad o hospodárskych a spoločenských podmienkach vzniku prvých cechov, o ich sláve v 17. a 18. storočí a ich zániku v nadväznosti na nástup priemyselnej výroby a vznik prvých rožňavských manufaktúr. Súčasťou výstavy, ktorú otvoril riaditeľ Baníckeho múzea **Mgr. Jozef Csobádi**, bol i bohatý trojrozmerný a písomný materiál ako zdroj informácií k histórii cechov a remesiel. Výstavy na hrade budú sprístupnené do 5. mája.

Fórum inštitút pre výskum menšín zo Šamorína pripravil vo Filákovke reprízu putovnej výstavy pod názvom „**Jazyk je srdcom národa**“, ktorá mapuje používanie jazyka národnostných menšín na južnom Slovensku, na príklade verejných nápisov v období 1918 – 2012. Panelovú výstavu prinášajúcu bohatú fotodokumentáciu dopĺňajú dobové viacjazyčné smerové a informačné tabule. Výstavu otvoril **15. marca** o 16,30, po kladení vencov z príležitosti osláv výročia maďarskej revolúcie z rokov 1848/1849, kurátor výstavy **Örs Orosz**. Sprístupnená bude do 23. apríla.

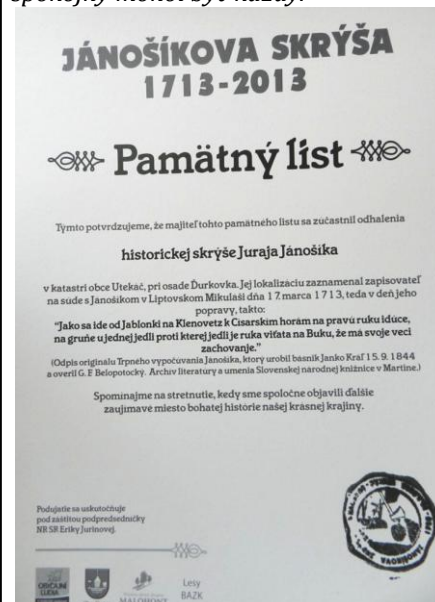
Mgr. Attila Agócs, riaditeľ HM Filákovke

JÁNOŠÍKOVA SKRÝŠA

Jánošík – slávny hrdina všetkých obyčajných ľudí.

V sobotu, **16. marca 2013** bolo síce chladno, ale slniečko chudobné nebolo. Naopak, bohato rozveseľovalo dolinu legendárneho zbojníka. Vosade Đurkovka nad Utekáčom sa spomínalo na **Juraja Jánošíka**, keď 300 rokov od popravy, to je poriadny dôvod na to, aby sme si nášho hrdinu pripomenuli aj v Malohonte.

Ľudí prišlo požehnané, organizátori museli riadiť aj parkovanie áut, ale spokojný mohol byť každý.

Hneď pri vstupe sa, proti podpisu do kroniky, dávali „Pamätné listy“, mapka a suvenírom bol cinový prívesok. Škoda, že ich bolo vraj len tristo, lebo mnohým sa neušiel, ale o 100 rokov ich už bude možno štyristo. Pamätný list potvrdzoval, že jeho majiteľ sa zúčastnil tohto netradičného podujatia, teda odhalenia historickej skrýše Jánošíka.

Prečo práve tu? Vysvetlenie podali najskôr **Ružena Antolová** z Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši a potom samotní autori myšlienky, či objavitelia skrýše, **Stanislav Bystriansky** a **Ján Mičovský**, poslanec NR SR. Jej lokalizáciu zaznamenal zapisovateľ na súde s Jánošíkom v Liptovskom Mikuláši, dňa 17. marca 1713, teda v deň jeho popravy, takto: „**Jako sa ide od Jablonki na Klenovetz k Cisar-**

skim horám na pravú ruku idúce, na gruňe u jednej jedli proti ktorej jedli je ruka viťata na Buku, že má svoje veci zachovanje.“

Toto je odpis originálu Trpného vypočúvania Jánošíka, ktorý urobil básnik Janko Kráľ 15.9.1844 a overil G. F. Belopotocký.

Stanislav Bystriansky a Ján Mičovský

Atrakciou podujatia bol určite príchod Jánošíka a dokonca sa našla aj stará baba-neprajnička, ktorá mu hrach podsypala pod nohy, ale nespadol. Veď tejto úlohy sa zhostil poslanec NR SR, **Igor Hraško** v prekrásnom kroji a ostrom zbroji. Návštevníkov privítal, aj si vystrelil do vzduchu a zaspieval.

Najskôr bola odhalená **informačná tabuľa** **náučného chodníka** pri starej horárni, odhalenie vykonali spoločne, starostka obce Utekáč, **Zuzana Paľáková** a **Igor Matovič**, predseda OľaNO. Potom **Erika Jurinová** a **Alexander Slafkovský**, primátor Liptovského Mikuláša, odhalili **drevenú sochu Jánošíka**, vyrobil ju pán Bystriansky.

A kto chcel, mohol absolvovať trasu chodníka, ... **Pokr. na str. 11**

Pokr. zo str. 10 ...v teréne je značený červeným písmenom „J“ v bielom poli, až k samotnej skryši, či pokladu pod jedľou. Tam bola odhalená ďalšia tabuľa, deti našli aj skrytý poklad, hlinený hrniec plný čokoládových dukátov. A aby ste nezablúdili? Oproti jedli je ruka vyrezaná na kôre buka. Organizátori ponúkali nielen teplý čaj, ale aj „Jurkov guláš“ a štamperlík „Jánošíkovej zázračnej žilky“. Škoda, že ten pohárik bol z plastu, veď keby v Utekáči sklára ešte „fungovala“, sklenené „pijačky“ by ešte viac zatriktivili perfektnú akciu.

Nechýbal bohatý folklórny program, fujarové trio z Kokavy nad Rimavicou, FS Vepor z Klenovca a terchovská muzika Huboké.

Podujatie sa uskutočnilo pod záštitou podpredsedníčky NR SR Eriky Jurinovej.

Svalaškou v ruke sa aj ako moderátor predstavil pán Mičovský, informoval divákov od samého začiatku až po vyslovenie vďaka všetkým, ktorí túto historickú rekonštrukciu po tristo rokoch navštívili.

Uľa – Fuľa krotí farby

Takýto názov svojej najnovšej knihy si vybrala spisovateľka **Hana Košková**. Slávnostný krst sa konal **19. marca 2013** v Dome Matice slovenskej v Lučenci. Podujatie otvorila Ing. Alena Rezková, ktorá najskôr privítala vzácnych hostí, osobitne Ing. Branislava Hámorníka, poslanca BBSK a prednostu ObÚ v Lučenci a Mgr. Igora Sokolíka, vedúceho Vydavateľstva MS z Martina. Po úvodnom programe folklórnej skupiny Vrabček zo ZŠ Vajanského, nasledovalo milé prekvapenie. Riaditeľka Novohradského osvetového strediska v Lučenci, Mária Ambrušová, odovzdala spisovateľke najvyššie ocenenie Národného osvetového centra v Bratislave – Medailu D.G. Licharda.

Po krátkom predstavení vydavateľstva, začalo samotné uvedenie knihy. Krstnou mamou sa stala spisovateľka a priateľka autorky, **PhDr. Marta Hlušíková** z Rimavskej Soboty, pokrstila ju farebnými trblietkami. Po autogramiáde nechýbalo malé občerstvenie a ani preslávené, Koškovej škarkové pagáče.

A o čom kniha je? To by si mal prečítať každý sám. Prezradiť môžem, že Uľa-Fuľa je temperamentná jedenástka a poriadok v láske príliš nemá, najradšej má farby a ani fľaky na tričku jej neprekážajú. Ilustrovala ju Katarína Slaninková a na krste sa dali zakúpiť aj iné knihy autorky.

Marec je už za nami. A čo sme mali urobiť? No predsa kúpiť knihu, je úplne jedno či sebe, alebo niekomu inému. Osobitne by som apeloval najmä na školy či knižnice, mali by mať od pani Koškovej, v súčasnosti najznámejšej spisovateľky Novohradu, aspoň po jednej jej knižke. Potešiteľné je, že sa dajú zakúpiť aj v Lučenci, v knihkupectve Phoenix alebo Dovál'. Vážme si vzácnych ľudí v našom Novohrade!

Lučenec a okolie v maľbe Júliusa Szabóa

Je názov výstavy, ktorú **21. marca 2013** o 16.00 hod. v Pamätnom dome Júliusa Szabóa, otvorila Mgr. Iveta Kaczarová, odborný výklad podala PhDr. Kinga Szabóová. Organizátormi výstavy je OZ Klub priateľov J. Szabóa a NMG Lučenec

ROZPRÁVKOVÁ SKRINKA

Pamodaj šťastia rozprávočka... „Ľud náš si je sám sebe rozprávkou“, ale... akoby hrach na stenu hádzal. Chudák Dobšinský sa musí v hrobe obracať, keď vidí, ako sa skoro po celom Slovensku oslavuje „Andersen“. Akoby sme my, nemali koho? Aspoň v rokoch okružhlejších výročí by sme nemali zabúdať. Keď už nie všetci, tak v našom regióne rozhodne, veď pochádzal zo susedného Gemera. Či sme naozaj „Zakliaty región“, ako to sám rozprávkár opísal v Zakliatej hore...

Dobrou správou je, že Dobšinského rozprávky už nie sú len na stránke www.zlatyfond.sme.sk, ale zdigitalizované historické vydania rozprávok sprístupnila pre verejnosť aj Slovenská národná knižnica. A tak sa staré slovenské rozprávky dajú pozrieť a taktiež stiahnuť v sekcii Digitálna knižnica a digitálny archív na www.dikda.sk.

Rozprávková skrinka sa koná tradične v marci, teda v mesiaci narodenia Dobšinského. Toto podujatie je preto spomienkou na nášho najznámejšieho rozprávkára. A v tomto roku je to ešte významnejšie, lebo 16. marca sme si pripomenuli 185. výročie jeho narodenia. **Regionálna prehliadka detskej dramatickej tvorivosti** sa konala **26. marca 2013** v Poltári. Teda 10 dní od narodenia Dobšinského. Organizátormi prehliadky boli **BBSK - Novohradské osvetové stredisko v Lučenci** a **Mesto Poltár**. Podujatie otvorila riaditeľka NOS, **Mária Ambrušová** a primátor mesta Poltár, **Pavel Gavalec**.

Moderátorka, Lucia Ptáčniková, najskôr predstavila trojčlennú porotu, predsedal jej **PhDr. Ľubomír Šárik**, členovia **Mgr. Marián Lacko** a **Mgr. Arpád Szabó**. Potom divákov oboznámila s priebehom súťaže, rozdelenej do dvoch blokov. Ešte pred samotným vyhodnotením a rozborom s vedúcimi či režisérmi všetkých súborov, čakalo návštevníkov prekvapenie. Keďže tento ročník má vo svojom názve aj prívlastok medzinárodný,

Pokr. zo str. 11 ...ako hosť vystúpil súbor z Maďarska. Tento detský divadelný súbor pri Slovenskej ZŠ a gymnáziu v Buda-pešti sa predstavil dvomi scénickými miniatúrami (H.Pawlovská-P.Hudák: *Nefunguje* a D. Onodiová: *Sólo pre Korinu*). Regionálnej prehliadky sa zúčastnilo celkom 7 detských divadelných súborov: **BUDÍČEK** pri ZŠ s MŠ Utekáč, **SME!** pri ZŠI pre sluchovo post. Lučenec, **DOKORÁN** pri ZŠ L. Novomeského Lučenec, **RAPKÁČIK** pri ZŠ Farská lúka Filakovo, **ATHÉNA** pri ZŠ s MŠ Cinobaňa, **EŇOŇUŇO** pri ZŠ s MŠ Kokava nad Rimavicou, **RADZOVČEK** pri ZŠ s MŠ Radzovce. Škoda, že súbor **PARCHANTI** pri ZUŠ v Poltári, pre nemoc viacerých hercov, nevystúpil. Hru „*Hastrošovci*“ nacvičil nový režisér, Mgr. art. Peter Dobiáš a ešte celý víkend pred prehliadkou intenzívne cvičili.

Po skončení súťažnej časti nastala ťažká úloha pre porotcov. Onedlho bol vyhlásený verdikt poroty:

V kategórii scénických miniatúr postupuje na krajskú súťaž **DDS SME!** pri ZŠI pre sluchovo postihnutých v Lučenci. Predstavil sa hrou „*Puto-vanie*“ v réžii Mgr. Dušany Nôtovej. Tento súbor získal zároveň aj hlavnú cenu, teda **Cenu primátora mesta Poltár**.

V kategórii divadiel s hrou „*Srdce*“ postúpil na krajskú súťaž **DDS EŇOŇUŇO** pri ZŠ s MŠ v Kokave nad Rimavicou a vedie ho Mgr. Eva Švingálová.

Každý divadelný súbor obdržal od organizátorov diplom za úspešné účinkovanie na tohtoročnom ročníku Rozprávkovej skrinky. Ceny a suveníry zabezpečilo mesto Poltár a odovzdal ich **Ing. Pavel Oľšiak**, prednosta MsÚ v Poltári.

Podujatie bolo súčasťou projektu s finančnou podporou Vyšehradského fondu, ktorý je súčasťou projektu V4 Stream.

Napísali nám:

Sviatky jari a šikovná žena – MDŽ dnes

Lučenec, 8.marca 2013

Žena. Večná inšpirácia. Bez nej by bol svet pustý ako lúka bez kvetov. A vždy takto na jar majú ženy svoj sviatok. Medzinárodný deň žien - sviatok, čo ľudí rozdeľuje na dva tábory. Jedni ho odmietajú, iní oslavujú. Pravdou je, že tento deň má svoje historické korene a že z nášho kalendára celkom nevymizol. Prešiel spoločenskými zmenami, ale nestratil svoj význam.

Sviatok žien v spojení so sviatkami jari, zvyklosťami a tradíciou. Tak to bol hlavný motív piatkového stretnutia v *Domu Matice slovenskej v Lučenci*. Dvanásť zručných žien Novohradu prinieslo sem svoje malé veľké diela pre potešenie a radosť ostatných. A s nimi prišli aj ich priateľky,

susedky, mamy i kolegyně. Ale aj pár mužov a to bolo skvelé. Vernisáž začala hudobným vstupom a prednesom básne žiakov Súkromnej základnej umeleckej školy na Novohradskej ulici. Úvodné slovo si nečakane vzal jeden z prítomných pánov, ktorý úprimne vyznal, čo všetko žena pre muža znamená, za čo jej patrí úcta a pridal aj svoje osobné vyznanie. Spolu s červeným karafiátom odovzdal potom slovo manželke, Alene Rezkovej, riaditeľke Domu Matice slovenskej. Tá s neskrývaným dojatím predstavila autorky výstavy a významných hostí podujatia, ktorých postupne požiadala, aby sa prítomným prihovorili.

Prítomným dámam sa prihovorili, pani primátorka **Alexandra Pivková**, pán poslanec VUC **Branislav Hámorník** a pán vice-primátor **Pavol Baculík**. Páni k svojim milým slovám na adresu žien pridali aj karafiáty a ruže. Precítené slová mužov, rozžiarené tváre žien, to všetko zvýraznilo výnimočnú atmosféru tohto popoludnia. Nasledovala prehliadka nielen šikovnosti ženských rúk, ale najmä tvorivosti, z ktorej sa zrodili tu vystavené predmety. Šúpolienky, vyšívané obrázky, maľované hodvábné šatky a kravaty, šperky z goráلكov, aj obrázky zo slanej cesta a ako inak, aj kraslice. Vajíčka maľované, batikované, patchworkové, omotané špagátom, ale aj tenučkou nitkou, či zdobené slamou. Väčšie i menšie, farebné a krásne. Vystavené na obdiv, pripravené potešiť. K tomu chutný pagáčik a dúšok bieleho vína a je tu oslava ako má byť! Milé úsmevy a príjemné rozhovory panovali tu až do podvečera. Nuž, čo dodať? Len popriať si, nech je nám sviatkom každý deň v roku a ... Ďakujeme milí páni, že ste tu s nami. **Ing. Alena Rezková, riaditeľka Domu MS Lučenec**

Tvorivá dielňa divadelníkov.

Sme začínajúci maličký divadelný súbor z Lupoče, ktorý sa vďaka aktivitám Novohradského osvetového strediska v Lučenci, hlavne tútorke všetkých divadelníkov v regióne p. **Milade Bolyošovej** mohol zúčastniť tvorivých dielní zameraných práve na ocholnícke divadlo. Tvorivý víkend sa konal v dňoch **8.-9.marca 2013** v Kokave nad Rimavicou – Háj, na chate, ktorá nás všetkých privítala teplom z praskajúceho ohníka z krbu a vôňou vareného guláša. Hlavným lektorom bol p. **Mgr. Marian Lacko**, ktorý sa nám venoval sebe podobným prístupom, t.j. akousi divadelnou rozcvičkou zameranou na našu fantáziu, a potom nám ukázal iný pohľad na každodenné situácie a ich neviditeľné rozmery. Zrazu sa pred nami otvoril čarovný svet plný rôznych charakterov, tvarov, farieb a zvukov.

Pokr. str. 13

Pokr. zo str. 12 Dozvedeli sme sa o veciach, o ktorých sme doposiaľ nemali ani tušenia, dokonca sme nevedeli ani to, čo s čím súvisí a čo všetko má reálny svet okolo nás spoločné s tým divadelným. Naučili sme sa základné zložky divadelného predstavenia, zistili sme ako vyzerá proces tvorby akéhokoľvek predstavenia, koľko ľudí sa na ňom má podieľať, aké sú ich povinnosti, čo všetko z toho vplýva na samotného diváka, ktorým je každé jedno divadlo živé. Pochopili sme, že ak sa chceme aj naďalej venovať ochotníckemu divadlu, potrebujeme sa neustále a veľmi veľa učiť pozorovaním ľudí okolo seba, ich reakciami, mimikou, gestikuláciou a samozrejme od ľudí, ako sú p. Lacko, či p. Dobiáš, ale aj od skúsených ochotníkov z iných divadelných súborov navzájom.

Návrat vlakom z divadelného sveta nám poskytol priestor na diskusiu a uvedomenie si, že len chcieť nestačí, hoci medzi ochotníkmi je to základný predpoklad fungovania. Potrebná je aj odborná podpora NOS a p. Bolyošovej, cenné rady zasvätených, či tzv. tretie oko. Počúvali sme, vstrebávali, spoznávali sa a hlavne učili. Čo nám to dalo? Kritickejší pohľad na samých seba, svoju prácu a ešte viac energie v nej pokračovať, lebo ten úžasný pocit tvoriť niečo pre diváka, hoci to nie je dokonalé, len amatérske, sa nedá ničím vyvážiť. Divadlu zdar! A ďakujeme. **Mgr. Miroslava Kaňúchová, Lupoč**

Plán výstav a podujatí v Novohradskom múzeu a galérii - apríl 2013

Deriváty, salón odvodených Lučenčanov, 12. 4. - 2. 6. 2013

Mesto Lučenec už v minulosti bolo rodiskom a pôsobiskom mnohých významných osobností a umelcov. V súčasnosti sme svedkami obdobnej kumulácie mladej generácie zaujímavých tvorcov. Cieľom Novohradského múzea a galérie a galérie Priestor v Lučenci je predstaviť týchto umelcov na výstave Deriváty, salón odvodených Lučenčanov. Svoju tvorbu budú prezentovať: **Mira Gáberová** - intermediálne umenie, **Juraj Gábor** - priestorová komunikácia, **Dominika Jackuliaková** - fotografia, **Peter Kollár** - intermediálne umenie, performance, **Ján Adamove** - video, intermediálne umenie, **David Koronczi** - fotografia, **Martin Malachovský** - socha a **Peter Balko**, ktorý pripraví dokumentárny film, koláž o vystavujúcich autoroch. Táto videoinštalácia bude prebiehať v galérii Priestor (vzdialenej od NMG len pár metrov) a bude súčasťou expozície v Novohradskom múzeu a galérii.

Výber autorov je zameraný na tvorcov, ktorí pristupujú k umeniu novátorsky, prinášajú nové pohľady. Tematika výstavy je veľmi otvorená, umelci budú mapovať svoj vzťah

k danému prostrediu prostredníctvom rôznych tvorivých princípov. Vznikne kolekcia, ktorá bude odrážať atribúty Lučenca, malého slovenského mesta v univerzálnom merítke.

Poklady minulosti - stála expozícia z najcennejších zbierok Novohradského múzea a galérie z archeológie, histórie, etnológie a výtvarného umenia. Návštevníci môžu obdivovať poklady z doby bronzovej, strieborný poklad mincí zo Šuríc, kópie zlatého pokladu objaveného v krypte kalvínskeho kostola v Lučenci, nálezy z archeologických lokalít Radzovce a Fiľakovo, historické sklo a smalty z produkcie už zaniknutých sklární a smaltovní, ľudovú hrnčinu z Haliče a okolia, župné kreslá a nábytok z interiéru Haličského zámku, ukážky najstarších historických kníh a výber z tvorby významných výtvarných umelcov novohradského regiónu.

Katarína Kőbőlová, kultúrno-výchovná pracovníčka NMG Lučenec

Beseda so spisovateľkou PhDr. MARTOU HLUŠÍKOVOU

Ako je všetkým známe, marec je mesiac knihy... Kto môže o knihe vedieť viac ako jej tvorca?

Spýtali sme sa preto pani PhDr. Marty Hlušíkovej, autorky mnohých kníh pre deti a dospelých na jej postrehy a spisovateľskú prácu. Či už o nej samotnej, alebo o jej tvorbe... Pani Hlušíková sa nám krátko predstavila, a potom odpovedala na mnohé otázky našich žiakov. Vážne i veselo sa žiaci dozvedali o tom, ako a kde píše, čo ju inšpiruje pri jej tvorbe a tiež „tajnú informáciu“, či sa môže čitateľská verejnosť tešiť na novú knihu...Prezradíme, že: môže!

Obohatení o nové vedomosti a potešení z príjemného stretnutia sme sa rozlúčili a so želaním ďalších inšpirujúcich nápadov/ktovie, možno i zo školského prostredia našej školy/ a poďakovali za návštevu.

Mgr. Mária Mičianiková, Cirkevná ZŠ sv. Jána Bosca Lučenec

Beseda s Hanou Koškovou v ZŠ Vajanského Lučenec

Dňa 8.3. 2013 sa v Novohradskej izbe uskutočnila beseda žiakov 8.B a 8.C triedy na regionálnej výchove so slovenskou spisovateľkou Hanou Koškovou. Narodila sa v Tuhári a teraz žije v Lučenci. Pútavo žiakom porozprávala o svojom živote a tvorbe. Priniesla aj knihy, ktoré napísala a zaujímavovo ich žiakom predstavila. Spestrením besedy bolo vystúpenie dievčat 8.B a 8.C triedy, ktoré zaspievali ľudové piesne z Novohradu. Spisovateľka zaujímavovo žiakom priblížila povesti, pri ktorých sa inšpirovala regiónom (Poludnica z Čerepeša a Povesti a legendy z Novohradu). Na záver žiakom prečítala jednu povesť z Novohradu, ktorá žiakov zaujala a rozšírila ich povedomie o regióne, v ktorom žijú.

(Zdroj: www.zsvajanlc.edu.sk)

KAM ZA KULTÚROU

**BBSK – Novohradské osvetové
stredisko Lučenec**

12.4. „O CENU PRIMÁTKY MESTA A RIADITEĽKY NOS“

- regionálna súťažná prehliadka
v modernom tanci,
v spolupráci s mestom Lučenec
miesto: Divadlo B.S. Timravy Lučenec

15.-16.4. HVIEZDOSLAVOV KUBÍN

- regionálna súťažná prehliadka
v umeleckom prednese
poézie a prózy
miesto: CVČ Lučenec

23.4. Literárny klub V.L.A.S.

– stretnutie autorov,
prezentácia a rozbor tvorby
miesto: NOS Lučenec
o 15.30 hod.

26.4. DETSKÝ FOLKLÓRNY FESTIVAL

- regionálna súťažná prehliadka
choreografií detských
folklórnych súborov
miesto:
Divadlo B.S. Timravy Lučenec

apríl - Sv. Cyril a Metod vo vnímaní detí

– výber z regionálnej výstavy
detských prác
miesto: vestibul NOS Lučenec
od 7.30 do 15.30 hod.

Dielňa ľudových remesiel

pre deti a dospelých:

**Modelovanie z paverpolu,
smaltované šperky,
enkaustika,
práca s hlinou.**

Informácie na tel. č.: 0903 517 938
alebo osobne v tvorivej dielni.

**BBSK – Novohradská knižnica
Lučenec**

5.4. NOC S ANDERSEKOM, miesto: odd. pre deti

22.4.-17.5. Les ukrytý v knihe
– 3. ročník celoslovenskej kampane,
výstava v Galérii náučnej literatúry

**BBSK – Novohradské múzeum
a galéria Lučenec**

12. 4. - 2. 6. Deriváty, salón odvodených Lučenčanov

Poklady minulosti

- stála expozícia z najcennejších
zbierok NMG
miesto: NMG, Kubínyho nám. 3,
otvor.: ut.-pi.: 9.00-17.00,
ne: 14.00-17.00

**Mesto Lučenec – mestský úrad,
oddelenie školstva, sociálnych
vecí, kultúry a športu**

12.4. „O pohár primátorky mesta a riaditeľky NOS“

- regionálna súťažná prehliadka
moderného tanca,
miesto: Divadlo B.S. Timravy
o 10.30 hod.

18.4. Sedem bez záruky

- Inteligentný humor
a ostrejšie glosy,
ako v televíznom formáte.
miesto: Divadlo B.S. Timravy
o 19.00 hod.

26.4. Stavanie mája,

miesto: priestranstvo
pred Divadlom B.S. Timravy
o 17.00 hod.

Málinec

27.4. Ďúrsky májinský jarmok
na námestí obce

Zvyky a obyčaje v apríli:

- *Oharky sypú na sv. Marka (25.apríla) o 12. hodine, práve na poludnie.*

Na Jura (24. apríla):

- *Keď pred Jurom žaba krká, po Jure zamkne.*
- *Keď dievča najde pred Jurom žabu (skokan zelený) má jej odtrhnúť nohu a zadrpnúť ňou do mládenca, ktorého si srdce žiada. Ten si ju potom musí vziať za ženu.*
- *Pehavá dievka na deň sv. Jura má vstať pred východom slnka a vyjsť na rosu, tam sa umyť a potom vyšuchať (vysušiť) mravcami z kopca. Pehy sa jej stratia.*

(Zdroj: V. Polívka:
LUČENEC A KRAJ NOVOHRADSKÝ, 1928)

Neprehliadnite:

Zoznam podporených projektov s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja v roku 2013, pre okresy Lučenec a Poltár, je uverejnený na stránke VÚC (www.vucbb.sk).

MEDIÁLNI PARTNERI - MEDIÁLNI PARTNERI - MEDIÁLNI PARTNERI

tv
LOCAII

Mestské noviny
Objednať môžete Lučenec a 12. 4. 2013 v 10:00 hod. a 12. 4. 2013 v 10:00 hod. a 12. 4. 2013 v 10:00 hod. a 12. 4. 2013 v 10:00 hod.

kam do mesta

Folklór

REKUS - regionálny kultúrny mesačník. **VYDÁVA:** Novohradské osvetové stredisko, Kármánova 2, 984 01 Lučenec. Registrované na MK SR – evidenčné číslo: EV 3991/10. **ISSN** 1338-9939, **IČO** 45 020 094, **REDAKTOR:** Michal Abelovský, tel.: 45 12 703, 45 131 78.

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Renáta Adamová **ZODPOVEDNÁ:** Mária Ambrušová, riaditeľka NOS v Lučenci

E-mail: noslcl@noslc.sk, abelovsky@noslc.sk, **TLAČ:** NOS v Lučenci, www.noslcl.sk

NEPREDAJNÉ